

El mausoleu i el convent de Bellpuig, *joies renaixentistes de Catalunya*

JOAN YEGUAS I GASSÓ

Fotografies: M. TERESA CALAFELL I JOSEP BORRELL

EL MAUSOLEU I EL CONVENT DE BELLPUIG

Vista de l'interior del claustre del convent de Sant Bartomeu de Bellpuig.

A la pàgina següent, el mausoleu de Ramon de Cardona.

Qui visita l'església parroquial se sorprèn al trobar-se davant d'un monument insigne de l'art escultòric del Renaixement, perdut en un context allunyat del turisme de masses, i amb unes impressionants parets de marbre de Carrara (prop d'11 metres d'alçada per 5,30 metres d'amplada). Es tracta de la tomba de Ramon de Cardona (1467-1522), baró de Bellpuig i comte d'Oliveto, que fou virrei de Sicília (1506-1509) i, després, virrei de Nàpols (1509-1522), així com capità general de la Lliga Santíssima (1511-1515). Popularment s'anomena "panteó", perquè el besnét del Cardona, Lluís Fernández de Córdoba, el 1619 va crear un lloc de sepultura de diversos membres de la nissaga, i va dedicar unes làpides que avui es conserven a la part del darrere del mausoleu.

La tomba fou encarregada seguint les disposicions testamentàries del Cardona. La seva vídua, Isabel de Requesens, va contractar l'escultor napolità Giovanni Marigliano, conegut com a Giovanni da Nola, el qual va treballar en l'obra entre 1523 i 1528, i la va signar. El sepulcre fou traslladat el 1530 en vaixell des de Nàpols fins a Salou, i després fou carretejada fins a Bellpuig passant per la Conca de Barberà (en concret, Cabra del Camp i Senan).

La tomba fou transportada peça a peça, en peces numerades. Finalment, el 15 de març de 1531 les despulls del difunt eren col·locades a dins.

La realització del sepulcre en marbre, i el temple destinat a acollir-lo, així com la instal·lació dels frares franciscans, formava part d'una mateixa

voluntat del difunt: procurar-se un espai adequat per a l'enterrament. Una intencionalitat molt habitual en aquella època, que respon a una tendència a la privatització del sentiment religiós per part dels membres més insignes de la societat. A més, l'acció del Cardona s'ha d'entendre a través d'una de les premisses bàsiques de la noblesa napolitana, a redós del pensament del filòsof Giovanni Pontano, pel qual era imprescindible tenir la virtut de la magnificència per ser acollit com a membre d'honor a la societat.

Segons la butlla papal de fundació, l'any 1507, on avui trobem el convent de Bellpuig, hi havia una ermita dedicada a sant Bartomeu que es va transformar en convent franciscà. Fins a la seva mort, el 1513, Antoni Queralt va portar a terme el projecte arquitectònic, en estil gòtic, treballs que es limitaren a les galeries inferiors del claustre (arcades de perfil apuntat i amb grans dovelles, emmarcades per contraforts, formant porxos coberts amb volta de creueria). El 1515 Miquel de Maganya enllestia les obres de l'església conventual (es conserva la façana amb portada de mig punt amb dovelles -el rosetó és del segle XX-), el pati de l'església (que els paüls anomenen claustre petit) i la sagristia (on trobem tres trams de sostre amb voltes de creueria estrellades, i un armari adossat que servia per guardar l'orfebreria litúrgica).

El retaule de l'altar major, dedicat a sant Bartomeu, fou encarregat al pintor Nicolau de Credença entre 1515 i 1516. L'estructura i les figures en fusta, com el sant titular i una marededéu, foren realitzades per Girart Spirinch. Les portes del retaule foren pintades per Joan

de Borgonya entre 1517 i 1518. Del conjunt només es conserven un parell de taules, sant Gregori Magne i sant Jeroni, conservades a la capella dels Dolors de la parroquial bellputxenca. Una altra taula, de retaule diferent, es conserva a la rectoria, en un estat lamentable: els *Instants previs a la Dormició*, popularment conegut com "la Verge de la Palma", atribuïda al pintor Pere Nunyes, datable entre 1525 i 1530.

Entre 1533 i 1535 Joan Llopis hauria executat la resta d'obres, que es daten a la primera meitat del segle XVI: els pinacles dels contraforts de la planta baixa del claustre, les galeries de la primera planta del claustre (l'element més destacat i característic del convent, que són sostingudes per onze columnes tornejades en hèlix i coronades amb capitells), el rentamans del refector, la sala capitular (amb voltes de creueria estrellades, amb retrats en bust a les claus, que s'han volgut relacionar amb els fundadors del convent) i l'escala de caragol. L'acabament de les obres fou simbolitzat amb sis escuts heràldics de Ferran de Cardona, que indicarien el dret de patronatge: les cantonades del claustre de la cisterna, la part superior del pou del dit claustre i la porta d'entrada al recinte. Del 1614, cal destacar la galeria classicista d'arcs de mig punt en el segon pis del claustre, sostinguts per columnes

dòriques amb el fust estriat; i, d'inicis del segle XVII, la galeria anomenada Mirador del Duc (llotja de cinc arcs de mig punt que descansen sobre columnes d'orde toscà, amb una imponent balustrada), l'antiga porteria, l'escala principal i les obertures en el sector de llevant.

El 1835 hi ha una revolta antireligiosa deguda a la guerra carlista, moment en què la comunitat franciscana va abandonar el cenobi. El 1836 la desamortització de Mendizábal va propiciar que l'Estat confiscés el recinte. Entre 1841 i 1842 es va traslladar el mausoleu a l'església parroquial de la mateixa vila. El convent va restar abandonat fins que l'any 1897 va acollir l'arribada de la congregació de Sant Vicenç de Patül, nous inquilins que condicionaren l'espai i construïren una nova església conventual (encarregada a l'arquitecte Pau Aguiló entre 1903 i 1906, tot i que l'actual és dels anys quaranta del segle XX, després que fos bombardejada el 1938). En els dies posteriors a l'alçament militar del 18 de juliol de 1936, l'església parroquial fou incendiada per un grup d'anarquistes, cosa que va provocar greus danys al mausoleu; fou restaurat entre 1952 i 1953 pels escultors Antonio Cruz Collado i Fernando Pau. Des del 1989 la Generalitat de Catalunya és la propietària de l'immoble del convent. ■

EL MAUSOLEU I EL
CONVENT DE BELLPUIG

Detall d'un capitell del
convent.

A la pàgina següent,
vista de l'escala de caragol
que puja al campanar.

